

En konsument fick information om att hans avtal om leverans av fjärrvärme skulle sägas upp och ersättas med ett nytt. Det nya avtalet skulle innebära betydande kostnader för konsumenten. ARN bedömde att fjärrvärmeleverantören inte hade bevisat att det vid uppsägningstillfället fanns saklig grund för uppsägningen. Fjärrvärmeleverantören hade därmed inte rätt att säga upp avtalet och rekommenderades att frånfalla uppsägningen.

Beslut 2023-12-19; 2023-07552

CG begärde att få behålla sitt nuvarande avtal om leverans av fjärrvärme.

I sin anmälan till nämnden uppgav *CG* följande. *SF* meddelade under 2022 både honom och andra villaägare i hans område att företaget skulle ersätta det existerande avtalet om leverans av fjärrvärme med ett nytt. Om han inte skrev på det nya avtalet skulle hans uppvärmning och varmvatten stängas av. Det nya avtalet skulle medföra höga kostnader för honom i form av både en ny anslutningsavgift och installation av en ny fjärrvärmecentral och annan utrustning. Det är inte rimligt att företagets kunder åläggs att stå för kostnaderna för att renovera företagets nät. *SF* har vid förfrågan från Villaägarna vägrat avvakta en prövning hos nämnden innan företaget krävde in underskrift av de nya avtalen. Flertalet boende i det aktuella området har inte vågat avvakta nämndens prövning utan har skrivit under de nya avtalen.

SF har gjort stora aktieutdelningar som bidragit till att företaget tömts på tillgångar och nu försöker finansiera renoveringen av fjärrvärmenätet genom att kräva småhuskunderna på nya anslutningsavgifter i stället för att som brukligt finansiera utbytet av fjärrvärmeledningar via de löpande intäkterna/förbrukningsavgifterna. *SF* har inte visat att finansiering av renoveringen av fjärrvärmenätet med löpande intäkter/förbrukningsavgifter medför underprissättning. Företagets vinster och generösa aktieutdelningar talar dessutom mot att sådan föreligger. Företaget kan för övrigt självt förhindra underprissättning vid finansiering med löpande intäkter/förbrukningsavgifter genom att inte sätta avgifterna för lågt.

Han har meddelat att han är intresserad av fortsatta fjärrvärmeleveranser men vill avvakta nämndens utslag och hur företaget agerar med anledning av detta innan han tar ställning till avtalet. Han har därmed inte godtagit det nya avtalet eller gått med på att betala nya anslutningsavgifter.

SF påstår att han har bevisbördan för att företaget inte har rätt att säga upp nuvarande leveransavtal för fjärrvärme. Han anser dock att det är *SF* som har bevisbördan, eftersom det är företaget som vill säga upp avtalen.

Han anmälde först *SF* till både Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket men båda myndigheterna avslutade tillsynsärendena utan att pröva dem i sak. Skäl saknas således att avvisa förevarande ärende vid nämnden med hänsyn till dessa ärenden.

Kostnaden för ny fjärrvärmecentral kan beräknas till cirka 27 000 kr, varav 20 000 kr för material och 7 000 kr för arbete. Härutöver tillkommer någonstans mellan 15 000 och 75 000 kr för att anlita hantverkare på grund av ny ledningsdragning i huset, totalt således 42 000 kr till 102 000 kr per hushåll. Det är *SF* som har uppgett dessa kostnader vid ett möte med Villaägarna den 17 januari 2023.

För närvarande finns anslutningspunkterna till fjärrvärme inuti hans hus. Det råder strikt skadeståndsansvar för vattenutsläpp från en fjärrvärmeanläggning (NJA 1991 s. 720). *SF* vill nu flytta

anslutningspunkten från inuti husen till husens fasader. Det bärande skälet till detta är att företaget vill undgå ansvar och därmed kostnader för vattenutsläpp från rör inuti husen. Var anslutningspunkterna för fjärrvärme finns för småhus varierar mellan olika fjärrvärmebolag.

Det leveransavtal som SF använt är Alma fjärrvärme K 2017, framförhandlat av Energiföretagen och Konsumentverket. SF har inte rätt att säga upp nuvarande leveransavtal med hänvisning till punkt 9.1. om betydande försämring av leverantörens affärsmässiga förutsättningar för att tillhandahålla fjärrvärme enligt avtal, som inte endast är tillfällig. SF anger att det skulle kosta 400 miljoner kr att byta ut företagets nät i dess helhet, således inte bara för de 74 småhuskunder på Norrskogsvägen och Hirdvägen som nu berörs. Enligt företaget själv ska det nya fjärrvärmenätet ha en livslängd på 80-100 år. Med rak avskrivning utifrån en livslängd på 100 år för fjärrvärmerören skulle avskrivningskostnaden således vara 4 000 000 kr per år för nätet i sin helhet. De 74 småhuskunderna på Norrskogsvägen och Hirdvägen, utgör ca 1,6 procent av SF:s 4 700 kunder. Om avskrivningskostnaden fördelas jämnt, kommer den såvitt avser Norrskogsvägen och Hirdvägen, således att uppgå till 1,6 procent av 4 000 000 kr vilket blir 63 000 kr per år. De årliga intäkterna är enligt företaget 1 150 000 för de 74 kunderna på Norrskogsvägen och Hirdvägen. Kostnaderna visar inte att det föreligger bristande affärsmässiga förutsättningar att driva fjärrvärmenätet vidare.

Alma fjärrvärme K 2017 ersattes den 1 september 2023 av Alma Fjärrvärme 2023 K. Avtalen är mycket lika varandra. Punkt 9.1 är oförändrad, förutom att nedanstående exemplifiering tas bort. ”Med saklig grund avses bland annat väsentligt avtalsbrott från konsumentens sida eller betydande försämring av leverantörens affärsmässiga förutsättningar för att tillhandahålla fjärrvärme enligt avtal, som inte endast är tillfällig.” Energiföretagen och Konsumentverket anger att skälet till borttagande av exemplifiering är att den ”inte fyller någon egentlig funktion, eftersom bedömningen av vad som utgör saklig grund i sista hand prövas i domstol”. I och med att Energiföretagen och Konsumentverket anser att den exemplifiering – betydande försämring av leverantörens affärsmässiga förutsättningar – som företaget åberopar som grund för uppsägning, inte fyller någon egentlig funktion, har nämnden att utgå från detta precis som en domstol. Det ska framhållas att Energiföretagen och Konsumentverket har slutfört förhandlingarna av det nya avtalet, väl medvetna om den nu aktuella tvisten. Skulle Energiföretagen och Konsumentverket ha gjort samma tolkning av punkt 9.1 som SF hade de aldrig skrivit något särskilt om förevarande punkt och uttryckt sig som de gör i förhandlingsprotokollet. Om fjärrvärmeavtalet Alma fjärrvärme K 2017 skulle tolkas så som SF gör, riskerar landets 350 000 småhuskunder med fjärrvärme att när som helst krävas på 10 000-tals kr i nya anslutningsavgifter.

I en dom från Svea hovrätt kunde gasleverantören ”vid särskild grund” säga upp avtalet med sina gaskunder. Vad särskild grund innebar var inte preciserat. Domstolen kom fram till att företaget kunde säga upp avtalet, då olönsamhet som inte var av ”tillfällig eller ringa art” förelåg. Gasleverantören behövde av miljöskäl ändra leveransen av gas, vilket gjorde att många kunder inte längre kunde använda den. Anslutningsgraden till gas bland de aktuella hushållen var någon enstaka procent. Detta skiljer sig i hög grad från förevarande fall rörande fjärrvärme, där 99 procent av hushållen inom området är kunder till SF och ledningsdragningen mellan kunderna enkom uppgår till några meter.

Om nämnden ändå skulle komma fram till att SF har visat att förutsättningar för uppsägning av nuvarande leveransavtal för fjärrvärme föreligger, vill han anföra följande. Tomterna på Norrskogsvägen och Hirdvägen är små med korta ledningar mellan husen, som till 99 procent är anslutna till fjärrvärme. På 50 år har en fastighet i området till följd av nybyggnation gått över till annan uppvärmningsform. Området är närmast idealiskt för fjärrvärme. Om inte ens ett sådant område anses tillräckligt lönsamt för fjärrvärme ligger nästan alla svenska småhusområden med fjärrvärme i farozonen för att få fjärrvärmen avvecklad. Det har aldrig varit tanken att uppsägningsmöjligheten i punkt 9.1 i avtalet ska tillämpas på ett sådant fall.

Om SF hade som intention att med visst intervall ta ut nyanslutningsavgifter från kunderna, borde företaget också ha gjort detta klart för kunderna redan vid avtals ingående men det har inte skett. Kunderna har därför överraskats. Det finns därmed skäl till jämkning enligt 36 § avtalslagen. Enligt 10 § lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden gäller dessutom att när innebörden av ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling är oklar, ska vid en tvist mellan en näringsidkare och en konsument villkoret tolkas till konsumentens förmån. Så är det i förevarande fall och SF bör därför inte ges rätt till uppsägning på de anförda skälen. Den överraskande uppsägningsmöjligheten bör inte heller tillåtas med hänvisning till jämkning enligt 36 § avtalslagen.

Företaget (SF) motsatte sig kravet.

I sitt svar till nämnden uppgav företaget följande. Av allmänna principer följer att det är den som påstår att den har rätt att få något av motparten som har bevisbördan för sitt påstående. CG har inte visat att SF skulle bryta mot något avtal. I vilket fall har SF rätt att säga upp avtal så anmälan saknar både rättslig grund och bevisning för det man vill uppnå med anmälan. CG:s ombud Villaägarna har givits tillfälle att vid möten med SF få faktiska förhållanden klarlagda. Det stämmer inte att tvisten inte varit föremål för prövning tidigare eftersom Villaägarna har anmält ärendet först hos Energimarknadsinspektionen och därefter hos Konkurrensverket, båda utan framgång.

Det existerande fjärrvärmenätet har passerat sin tekniska livslängd och kommer att läggas ned. Att en infrastruktur har nått sin tekniska livslängd innebär att det inte längre är försvarligt att genom olika underhållsåtgärder försöka reparera de brister som finns. Det blir för kostsamt och infrastrukturen riskerar att ändå inte vara säker. SF har enligt fjärrvärmelagen en skyldighet att agera affärsmässigt och det affärsmässiga är att lägga ned infrastruktur som har passerat sin tekniska livslängd. SF har även ett strikt ansvar för den skada som orsakas vid läckage. Det skulle med andra ord vara oansvarigt av SF att fortsätta att driva ett fjärrvärmenät som passerat sin tekniska livslängd.

Företaget har därför beslutat att lägga ned infrastrukturen och sagt upp avtalet med kunderna i fråga. För att försöka hitta en lösning som skulle möjliggöra leverans till dessa kunder har SF analyserat alternativ och räknat på kostnaderna för att anlägga ett helt nytt nät. Innebörden av detta är, om tillräckligt många kunder väljer att ansluta sig till ett nytt nät, att en helt ny investering görs med anläggandet av helt nya ledningar med tillhörande entreprenadarbeten i gator och på kundernas tomter. SF har skickat ut intresseanmälningar till samtliga berörda kunder för en sådan framtida anslutning och CG har anmält sig. SF kommer att bära denna investering själv men en liten del kostnaderna för nyanslutningen kommer att få bäras av kunderna, dock inte i form av en nyanslutningsavgift som annars vore det normala. I detta hänseende har SF inte bara att förhålla sig till fjärrvärmelagen utan dessutom till de s.k. KOS-reglerna enligt konkurrenslagen. Genom en underprissättning kan SF anses riskera att skada marknaden för olika värmelösningar till småhus. SF har således ingen rättslig möjlighet att låta småhusägare ansluta sig helt utan kostnad men har försökt hålla denna kostnad så låg som möjligt utan att handla i strid med KOS-reglerna eller för den delen fjärrvärmelagen. CG har erbjudits att av SF köpa skåp och växlare inkl. montage av detta för 25 000 kr exkl. moms. Ovan beskrivna investeringar har låg eller ingen lönsamhet för SF. Påståendet att priset på "tjänsten" skulle vara 102 000 kr är därmed helt ogrundat. SF har inte framställt något krav på att han ska betala det beloppet till företaget.

Vad han genom sitt ombud tycks vilja få ARN att ta ställning till är om SF har rätt att begära att en kund bär vissa kostnader i samband med anslutning till ett nytt fjärrvärmenät. Detta är en fråga som inte omfattas av det befintliga avtalet mellan SF och kund och därför inte heller en fråga för nämnden. Däremot har Energimarknadsinspektionen redan uttalat sig i frågan om rätt till uppsägning:

”De enda bestämmelser i fjärrvärmelagen som handlar om uppsägning av avtal är de om avbrytande av distributionen vid avtalsbrott i 27-30 §§. Bestämmelserna handlar om de situationer då konsumenten inte uppfyllt sina skyldigheter enligt avtalet om fjärrvärme. Detta är inte relevant i det aktuella fallet. Det finns inga bestämmelser i fjärrvärmelagen som hindrar att leveransavtalet sägs upp av andra skäl. Fjärrvärmelagen hindrar alltså inte fjärrvärmeföretaget från att säga upp ett avtal med grund i exempelvis att nätet ska byggas om.”

Frågan är inte om SF har rätt att säga upp ett avtal, utan frågan är om CG har rätt att kräva fortsatt leverans i ett nät som passerat den tekniska livslängden. Det finns i anmälan ingen bevisning om att SF inte skulle ha rätt att säga upp ett avtal med iakttagande av en uppsägningstid om 12 månader. Tvärtom bekräftas i anmälan att SF har rätt att säga upp avtalet. Frågan är inte tvistig eftersom den följer av avtalet. Villaägarna har heller inte åberopat någon bevisning som styrker varför nu gällande avtal ska bestå när nu existerande fjärrvärmenät behöver läggas ned och driften av det upphöra.

Sammanfattningsvis har CG genom sitt ombud Villaägarna varken visat att SF skulle bryta mot något avtal eller att företaget skulle vara förpliktigt att fortsätta leveranser av fjärrvärme i ett nät som passerat sin tekniska livslängd och som, av en ansvarfull fjärrvärmeleverantör, bör läggas ned. Den del av det nya nätet som ska bekostas av kunderna är en försvinnande liten del av hela investeringen och innefattar ingen anslutningsavgift, vilket är ett avsteg från vad som annars gäller. Härigenom kommer återbetalningstiden för hela investeringen att bli mycket lång.

Allmänna reklamationsnämnden gjorde följande bedömning.

Saklig grund för uppsägning

När SF i november 2022 meddelade att fjärrvärmenätet skulle bytas ut innefattade avtalet mellan företaget och CG ”Allmänna avtalsvillkor Leverans av fjärrvärme för enskilt bruk” från 2017 (Fjärrvärme 2017K), framtagna av Konsumentverket och Energiföretagen. Av punkt 9.1 i dessa villkor framgick bland annat följande.

”Om inte annat avtalats upphör avtalet 12 månader efter skriftlig uppsägning från leverantören. Saklig grund ska föreligga vid uppsägning från leverantörens sida. Med saklig grund avses bland annat väsentligt avtalsbrott från konsumentens sida eller betydande försämring av leverantörens affärsmässiga förutsättningar för att tillhandahålla fjärrvärme enligt avtal, som inte endast är tillfällig.”

Under 2023 ersattes Fjärrvärme 2017K av Allmänna avtalsvillkor för konsument för leverans av fjärrvärme som används för enskilt bruk (Fjärrvärme 2023 K). Av punkt 9.1 i denna framgår bland annat följande:

”Om inte annat avtalats upphör avtalet 12 månader efter skriftlig uppsägning från leverantören. Saklig grund ska föreligga vid uppsägning från leverantörens sida.”

Det anförda innebär att det krävs att saklig grund ska föreligga för att SF ska ha rätt att säga upp avtalet.

Om ett fjärrvärmenät måste läggas ned därför att det inte längre kan fungera säkert och inte kan renoveras, kan det inte krävas av en leverantör av fjärrvärme att denne ska fortsätta med leveranserna. Om så är fallet måste det därför anses utgöra saklig grund för uppsägning av avtalet om fjärrvärmeleveranser. Detsamma bör anses gälla om en renovering av det bristfälliga nätet skulle kräva orimliga ekonomiska investeringar.

Bevisbördans placering

Enligt allmänna rättsliga principer är det den som påstår något som också ska bevisa det. SF har påstått att det finns saklig grund för att säga upp avtalet. Det är därför SF som ska bevisa att det finns saklig grund för uppsägning av avtalet.

Har SF bevisat att det finns saklig grund för uppsägning?

Den fråga som nämnden har att ta ställning till är således om SF bevisat att det vid uppsägningstillfället fanns saklig grund för uppsägningen.

SF har påstått att det aktuella fjärrvärmenätet har nått sin tekniska livslängd och att det inte längre är försvarligt att reparera det genom olika underhållsåtgärder. Nämnden, som har tagit del av samtliga handlingar i ärendet, konstaterar att företaget inte har skickat in någon bevisning som styrker detta påstående. Det enda som finns i ärendet angående detta är SF:s information till de berörda hushållen om att fjärrvärmenätet behöver bytas ut och att det inte längre räcker att underhålla det befintliga nätet. Det saknas dock underlag som styrker att det finns läckor eller andra skador på det befintliga nätet, att det inte är säkert eller att det presterar undermåligt. Det finns inte heller någon närmare redovisning av – för det fall att skador skulle föreligga – varför hela nätet skulle behöva bytas ut i stället för att det repareras. Mot bakgrund av detta bedömer nämnden att SF på ingivna handlingar inte har bevisat att saklig grund för uppsägning har förelagat i det aktuella fallet. Eftersom SF inte har bevisat att det vid uppsägningstillfället fanns saklig grund för uppsägningen har SF inte haft rätt att säga upp CGs avtal. Nämnden rekommenderar därför SF att frånfalla uppsägningen.

Nämnden har därför inget skäl att pröva frågan om jämkning enligt 36 § avtalslagen.

Nämnden vill dock framhålla att ingenting hindrar att SF – om företaget kan styrka att saklig grund för uppsägning då föreligger – gör en ny uppsägning, varvid ny tolv månaderstid får löpa innan avtalet upphör.

Vad slutligen gäller det av SF erbjudna nya avtalet om fjärrvärmeleveranser konstaterar nämnden att CG får ta ställning till om han vill ingå det avtalet eller inte.

Att en kund vid en anslutning till ett nytt fjärrvärmenät inte längre kan använda sina befintliga anläggningar på den egna fastigheten utan behöver bekosta nya, eller att kunden inte särskilt upplysts om detta, bör inte i sig påverka fjärrvärmeleverantörens rätt till uppsägning enligt avtalet.